Ч. 45. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem

Львів, неділя 3. листопада 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

По вічах.

Через кілька місяців наші посли й сенатори були вільні від праці в соймі й сенаті і весь той вільний час вони ужили на працю в краю. Хто слідкував за звідомленнями з масових віч, той хоч би по тому признає, що наші вибранці не дармували. Їх голос було чути по всіх повітах Галичини, вони виїздили на Холмщину й Волинь, їх слухало інколи й глухе Полісся. За той час величезні маси народу мали змогу близше пізнати своїх вибранців і довідатись про їхню дотеперішню працю. Рівночасно вони мали змогу висказати їм свої болі й жалі та побажання, що посли і сенатори повинні дальше робити, щоби полекшити тяжку долю народу.

Часу не згайновано. Нарід побачив, що завірив добрим і певним людям, що заступство своїх інтересів віддав у добрі руки. Посли й сенатори впевнились, що вибрали добрий шлях оборони народніх справ. Довіря, яким наділили їх виборці за їхню дотеперішню працю, додасть їм ще більшої сили й енергії до дальшої праці. Досвід, якого набрали підчас своїх поїздок по краю і стикаючись безпосередньо з народом, буде для них найкращим провідником у тій праці. Нарід, що має добрих заступників, може бути певний успіху своїх змагань. Народні засупники, які мають довіря і підтримку народу, можуть сміливо виступати в його обороні. Останніх кілька місяців доказали, що наш нарід і його вибрані заступники — це одно. І ніхто тепер не посміє сказати нашим заступникам, що вони не представляють народу, що домагання, які вони ставлять в інтересі нашого народу, не йдуть від народу. Нарід на масових вічах і довірочних нарадах виразно підкреслив, що його заступає і обороняє лише Українська Парляментарна Репрезентація.

Сойм і сенат знову розпочали свої праці. Наші посли й сенатори знов із соймової трибуни підноситимуть голос за слушні права нашого українського народу. Ми вже з минулого знаємо, що то праця не легка. А особливо буде вона тяжка тепер, коли відносини в Польщі загострились, коли наше господартьке становище тепер ще потяжчало, коли й сама держава переживає тяжку господарську скруту. Ясно, що на якийсь час перерветься той тісний безпосередній звязок народніх представників з народом, який тривав кілька місяців, коли не працювали ні сойм ні сенат. Все таки ми маємо за мало своїх представників, щоби вони могли рівночасно працювати в соймі й сенаті і не зменшувати своєї праці в краю. Та й те треба сказати, що не лиш вони одні обовязані працювати на громадському полі. Бо вони й не були би в силі подолати безмірної праці.

Отже само собою розуміється, що посилити працю в краю обовязані ті, що сидять на місцях, в першу чергу орґанізаційні осередки в повітах і громадах, а потім — весь нарід. Праця в краю не сміє спинитись ні на хвилю, — не сміє рватися і звязок представників народу з народом, але тепер про цей звязок мусить дбати орґанізація — наші Повітові Народні Комітети і громадські партійні управи.

Дещо про способи праці напишемо иншим разом. А тепер ще раз пригадуємо, що оце якраз наспів час повітових народніх зїздів, що ця осінь призначена на обновлення нашої партійної орґанізації. Кожний член Українського Національно-Демократичного Обєднання мусить добути собі членську виказку і тим самим попасти в реєстр членів партії. Всі члени Обєднання в одній громаді мусять звязатися в свою громадську орґанізації і вибрати свою громадську партійну управу, щоби не ходити самопас, бо ходження самопас не приносить ніякої користи. Всі громади мусять причинитися до того, щоби в повітах справи Обєднання були в енергійних і надійних руках.

Коли про це подбають всі члени Українського Національно-Демократичного Обєднання, то й час по вічах не буде згайнований.

МОСКОВСЬКИЙ НАСТУП.

Російська ґазета, що виходить у Львові, „Русскій Голос" з дня 10. жовтня ц. р. писала про завдання російської преси в Польщі. Між иншим там читаємо таке: „в Польщі останеться дві ґазети для інтеліґенції: „Русскій Голос" і „Наша Жизнь" та одна „Земля і Воля" для народу".

„Русскій Голос" і „Наша Жизнь" (виходить у Вильні) друкуються російською мовою, а „Земля і Воля" каліченою українською мовою. Чому ж то росіяне, які кажуть, що наш нарід належить до „єдиного російського народу", не друкують всіх ґазет російською мовою, але для „народу", себто по їхньому, для „мужиків" уживають „мужицької" української мови? Зовсім просто: бо наш нарід, зокрема наші селяне не розуміють російської мови і тому, щоби їх баламутити, то треба говорити до них їх зрозумілою, українською мовою.

Це не є новий спосіб на баламучення нашого народу. Ще перед пару роками виходила у Львові москвофільська ґазета „Воля Народу", яку також друкували для інтеліґенції по російськи, а для „народу", себто для селян, по українськи. Але згодом побачили воленародовці, що таким чином вони не прислужаться Москві, бо така дволичність дуже вже била в вічи і кожний бачив, до чого воно йде, і тоді „Волю Народа" почали друкувати тільки по українськи. Ще пізніше побачили воленародовці, що й це мало помагає, і тоді вони почали себе представляти українськими патріотами і єдиними оборонцями українського народу. З тим їм вже більше повезло і вони таки піддурили трохи людей. Правда — не в Галичині, бо тут вже знаються на фарбованих лисах, але на Волині. Тоді вони створили на спілку з українським „Селянським Союзом" на Волині т. зв. „Сель-Роб".

Це відома історія, але якраз тепер треба собі її пригадати і добре затямити. Чому? Бо таким самим способом підійшли москалі наш нарід над Дніпром, а між нами по цей бік Збруча найшлося чимало таких, які не спохватилися на московську штучку. Відома українізація на Рад. Україні це ніщо інше, як московська хитрість: зєднати собі хахла хахлацькою мовою. Не раз і не двічи більшовицькі діячі виразно говорили, що вони запроваджують українізацію на Україні, щоби лекше приєднати українців для своїх ідей і цілий. А їх ідеї і цілі по відношенню до України — це в першу чергу закріплення на Україні московських впливів.

Але московські хитруни перерахувалися. На свою українізацію вони зловили лиш трохи тих українців, що живуть здалека від більшовицького раю. Зате на Рад. Україні вони не осягнули свого. Там український нарід стоїть твердо при свойому змаганні до незалежної української держави. А що воно так, то бачимо по останніх відомостях з Рад. України. Щоби зломати український незалежницький рух на Україні, більшовики почали винищувати українську інтеліґенцію і свідоміщих селян та робітників — тюрмою і розстрілами. Цим і пояснюються теперішні масові арешти на Рад. Україні.

Московський наступ на український рух йде всюди одним фронтом, будьто з боку наших москвофілів чи залишків російщини в межах Польщі, будьто з боку московських більшовиків. Звичайно, що той наступ мусить зустріти з нашого боку такий же само одностайний відбій. Зокрема ми мусимо тверезо оцінювати московський хитрий наступ на Рад. Україні. Московсько-більшовицькі заходи на Рад. Україні ми мусимо так само осуджувати, як їх осуджують тамошні українці, бо інакше ми будемо ослаблювати силу українців на користь Москви.

Для кого Рільничий Банк?

Є в Польщі державний Рільничий Банк, що має обслугувати рільників. Як ця обслуга виглядає в практиці, видко з того, що „бідним" дідичам, котрих є 12 тисяч, уділено 45 міліонів зол. позичок, а 3 міліонам малоземельних рільників позичено аж 5 міліонів зол. Розуміється, що з тих кредитів користають самі поляки.

Що буде зі соймом?

Польський сойм — це якесь непорозуміння, а не сойм. По конституції є він законодатним тілом в державі і має контролювати діяльність уряду, а на ділі він неначе не істнує. Колиб у конституції не було виразно сказано, що сойм мусить бути скликаний на звичайну буджетову сесію і то не пізніще останнього дня місяця жовтня, то його мабуть і не скликувалиб. Що правда — сойм може сам домагатися свого скликання, але такий він сам в собі розбитий і немічний, що лиш інколи посли чи окремі їх клюби поговорять про потребу скликання сойму, напишуть про це ґазети і на тому скінчиться. На цьому виграє лиш т. зв. санація, яка нічого собі зі сойму не робить і спокійно веде політику, яка паде тягарем на цілу державу й на всі народи, які в ній живуть.

Такий стан в державі є вже понад два роки і став дуже важким. Лихо в краю росте, а одинокого сойму, який міг би хоч в части тому лихови зарадити, якби не було. Це розуміють також противники того важкого положення, яке запанувало у державі, і щойно тепер заповідають, що мусять з цим якось покінчити.

Саме тепер наспів той час, коли по конституції сойм мусить бути скликаний і його скликано на 31-го жовтня. Чи почне він відразу радити, то ще питання. Дехто є тої думки, що його наради відложать ще на один місяць (якраз є така вилазка в конституції), щоби він мав менше часу на роблення неприємностей урядови і щоби уряд мав ще один місяць часу роздумувати над тим, якби не податися соймови. Колиж би сойм почав радити нормально, то загально заповідають, що ті наради будуть дуже бурливі, але що з них вийде, то також невідомо.

Найважніще, що заповідається на цій соймовій сесії — це недовіря для уряду. З того витягають щойно дальші і найріжніщі висновки. Отже надіються, що після недовіря урядови сойм розвяжуть. Дальше — коли його розвяжуть, то невідомо, чи розпишуть нові вибори, чи якийсь час будуть обходитися без жадного сойму. Інші заповідають, що по цьому уряді прийде другий, такий самий або гірший, але знов без впливу на це сойму, який сам нездатний на створення уряду. Бо й справді — повалити цей уряд ще легко, бо проти нього буде і лівиця і правиця, але трудно припускати, щоби польські соціялісти з ендеками могли потім спільно створити новий уряд, який задоволив би одних і других. Тому мабуть станеться так, як багато і думає, себто останеться якийсь час все по старому.

Серед таких умовин опиняться тепер в соймі наші посли з тими тяжкими матеріялами, яких назбирали в краю за останніх кілька місяців. Останеться їм хіба лиш з соймової трибуни оголосити світови те, чого не може описати наша преса. Зрештою це й є одинока користь, яку можемо мати з сойму і лиш цього ми можемо домагатися від наших послів у соймі. Все инше — отже направа лиха на наших землях і підготовання ґрунту до кращого майбутнього нашого народу залежить виключно від самого нашого народу — від його орґанізованости і обєднаної тяжкої праці на всіх ділянках народнього життя.

Нові арештування.

Слідство в справі бомбового замаху на Східні Торги у Львові і плянованого замаху на поліційного комісаря Федунішина довело до нових арештовань в кругах української молоді. У Львові арештувала поліція студентку Ольгу Волощакову і студента Романа Мостовича. Закидують їм приналежність до тайної військової орґанізації та участь в приготовлюванню замаху.

Крім того арештовано в Кутах Іллю Юрака за участь в нападі на почтовий уряд при вул. Глибокій у Львові. За те саме замкнено в слідчому арешті Івана Короля, друкарського ученика у Львові. Учасники цього нападу вже давно засуджені і відсиджують кару, а теперішнє слідство мало викрити, що й Юрак та Король мали до них належати.

По широкому світі.

ПІД ЧЕРВОНИМ ОБУХОМ.

Більшовицька влада занята боротьбою з внутрішним ворогом, яким є численні протибільшовицькі заговори в цілій державі. Скрізь ідуть масові арештування, а вязниці є так переповнені, що арештованих тримають під сильною сторожею в бараках. В заговір є вмішані бувші царські официри, що займали тепер високі державні становища. Заговірницька організація сягала аж на Кубань і по Кавказ, де був осідок російських монархістів. Заговірники сходилися під маскою релігійної секти. Арештованих засуджує чрезвичайка без ніякого слідства на смерть і розстрілює. В Москві розстріляно бувших генералів Михайлова, Височанського, Дімяна, Дебанова і Шульга. В Ростові розстріляно 13 провідників релігійних сект. В інших містах виконано 42 смертні присуди, які оголошено в ґазетах. Про сотки інших розстріляних навіть не згадується. Тисячі арештованих засуджено на концентраційні табори, де їх також чекає смерть. У більшости випадків засуджені впали жертвою злобних доносів і особистих порахунків.

ВИБОРИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Наслідком боротьби двох найбільших чеських партій, аґрарної і людової за владу в Чехословаччині прийшло до розвязання чеського парляменту і до нових виборів, які відбулися 27. жовтня ц. р. Вибори не багато змінили дотеперішнього відношення партійних сил, хоч на загал принесли побіду соціялістам і поразку комуністам. Чеська аґрарна партія здобула 34 мандати, чеські соціяльні демократи 31, народні соціялісти (партія Бенеша) 23, людовці 20, комуністи 17, німецькі соціялдемократи 14, словацька народня партія о. Глінки 8 і т. д. Зискали чеські і німецькі соціялдемократи, аґрарники і народні соціялісти, а стратили народні демократи (партія Крамаржа), партія о. Глінки, німецькі націоналісти і інші дрібні партії. Поляки і жиди створили один виборчий бльок і зискали два мандати (з того один соціяліст). Голоси українського населення були розбиті на ріжні партії, але вислід виборів ще не відомий. Наслідком цих виборів теперішний уряд уступив.

У ФРАНЦІЇ

прийшло до зміни уряду. Дотеперішній уряд Бріяна уступив з причини парляментарних непорозумінь а на його місце утворив уряд Деладіє, голова соціялістично-радикальної партії. Він дібрав собі представників ріжних соціялістичних угрупувань, так що Францією будуть тепер правити соціялісти. Тільки становище міністра заграничних справ має заняти знову Бріян. Він і буде продовжати свою дотеперішну заграничну політику, що шукає зближення до Німеччини та створення загального обєднання європейських держав.

АФҐАНІСТАН.

Королем Афґаністану став остаточно Надір-хан, свояк бувшого короля Аманули. На його приказ зловлено опришка Баче Сакао, що під назвою Габібули захопив був королівську владу, і закованого в кайдани привезено до Кабулу. Тут мають поставити його разом з родиною перед наглий суд за державну зраду, якої допустився, виступаючи проти Аманули. Чекає його певна смерть. Тимчасом новий король оголосив, що буде правити конституційно та переводити дальше реформи, розпочаті Амануллою, однак поволи, шануючи народні привички та обичаї.

В КИТАЙСЬКОМУ КІТЛІ.

Дві війни нараз має тепер Китай: внутрішну і зовнішну, а обома кермують більшовики. Війська збунтованого ґенерала Фенґа перервали фронт урядових військ під Тієнчав і йдуть на Ганкав. Завзяті бої приносять обом сторонам великі втрати. В місті Пекіні вибухли ґрізні заворушення. Робітники нападають на склепи і трамваї, граблять і нищать. До товпи стріляло військо і вулиці вкрились сотками трупів. Оголошено стан облоги. Заворушення готові поширитись на інші міста, бо всюди панує нужда і невдоволення, яке роздмухує більшовицька аґітація. Одночасно йдуть бої на зовнішному фронті з перемінним щастям для обох сторін. Китайський уряд звернувся з покликом до цілого світа, вказуючи на свою миролюбивість і більшовицьку нахабність, що мішається до внутрішних справ китайської держави.

ПІД ЧЕСЬКИМ ЯРМОМ.

В Пряшові на Словаччині арештовано декана Добранського. Чеська поліція найшла у нього при ревізії докази, що Добранський був провідником орґанізації, яка хоче при помочи греко-католицького і латинського духовенства відорвати східну Словаччину від чехословацької републики і прилучити до Угорщини. Видко з того, яких благодатий заживають чеські національні меншости, коли волять належати до мадярів.

НЕВДАЛИЙ ЗАМАХ.

Італійський наслідник престола князь Гумберт виїхав до Бельгії, щоб заручитися з бельгійською княжною Марією. Коли в місті Брукселі висідав з авта, італійський студент Фернандо Дороза стрілив до нього з револьвера, але хибив. Арештований заявив, що є соціялістом і уважав своїм обовязком застрілити члена пануючої родини. Він утік з Італії, переслідуваний італійською владою за революційну діяльність.

АНГЛІЙСЬКА ЗАРОЗУМІЛІСТЬ.

Бувший англійський канцлер скарбу Черчіль сказав в одній промові, що дальша доля світа буде залежати від співпраці і розвитку країв з англійською мовою. Значить, англійська раса буде рішати про будуччину всего людства.

ЛАТИНКА В ЮҐОСЛАВІЇ.

Юґославянський уряд рішив завести латинську азбуку як урядову. Доси вживали в Юґославії тільки серби кирилиці, а хорвати і словінці латинки. На основі нового закона кирилиця не буде заборонена, але в школах і урядах буде обовязувати тільки латинка.

Терор на Україні.

Вістки про арештування українських діячів на Радянській Україні показалися правдивими. Між арештованими є відомий учений і член Академії Наук С. Єфремів, співробітник академії А. Ніковський, урядовець академії М. Левченко, управитель української школи в Києві В. Дурдуковський, Яр. Стешенко, учений Ганцов і видатний діяч української незалежної церкви Чехівський.

Письменниця Олена Пчілка не арештована, так само не арештований учений А. Кримський. Зате попали в тюрму цілі сотні інших українських діячів по всіх майже осередках українського життя. Між арештованими багато є свідомих і діяльних селян.

Над арештованими відбудеться великий виданий доси на Україні політичний процес. Що їм закидує більшовицька влада, не знати. Що між іншим — недоброзичливість супроти московських наїздників на Україні, то певне.

Невинно засуджений.

В селі Зелений пов. Скалат відбулися в червни ц. р. в читальні „Просвіти“ довірочні збори, на котрих українські посли о. Куницький і Заваликут складали посольські справоздання, бо старостно не позволило на публичне віче. Збори відкрив короткою промовою п. Ол. Пісецький, відомий народній діяч. За цю промову засудило скалатське старостно п. Пісецького на 14 днів арешту без заміни на гривну, опираючись на доносі двох поліцаїв, які мали чути крізь вікно якесь підбурювання проти Польщі. Несправедливо засудженний зголосив відклик на судову дорогу. Окружний суд у Тернополі перевів доходження, які виказали брехливість доносу, наслідком чого уневажнив карне орічення скалатського старости та увільнив п. Пісецького від вини і кари. Боронив його посол д-р Ст. Баран.

Може це звільнення хоч трохи спинить величезну повінь карно-адміністраційних засудів, які сиплять на українських громадян східно-галицькі старостна.

Вічовий рух.

ЛІСЧИНА. 4. жовтня відбув пос. Таршаковець справоздавче віче в Ступосянах і в Устриках Горішних. На обох вічах проводив о. Трицєцкий з Волосатого. Зібрані висловили довіря Українській Парл. Репрезентації і ухвалили резолюції в справі будови шкіл в повіті, направи мостів і доріг та в справі рідно-шкільній.

ЛЬВІВЩИНА. 13-го жовтня відбулося віче в Підлісках Малих, на котрім були заступлені громади: Підліски Малі, Запитів, Вислобоки, Стронятин, Сетихів, Жидятичі. Реферували посол Ліщинський і Кохан. Одноголосно ухвалено резолюції в дусі напрямних У.Н.Д.Обєднання. Того самого дня вечером відбулася довірочна нарада в Запитові, на котрій посол Кохан виголосив реферат про господарське положення, та про працю істнуючих українських господарських установ.

ЯВОРІВЩИНА. 20-го жовтня відбули посли Ліщинський і Кохан районове віче в Грушові. Численну участь у вічу взяли громади: Будимир, Щеплоти, Клониці, Дрогомишь.

ТУРЧАНЩИНА. 14-го жовтня відбулося в салі дому „Просвіти“ в Турці велике посольське віче. Віче отворив посол Великанович. Про політичне і господарське положення говорив посол д-р Блажкевич. Потім посол Великанович обговорив справи повіту, а саме: доріг, меліорації, реґуляції потоків, алькоголізму і орґанізації на полі господарськім і просвітнім. Спеціяльну увагу звернув промовець на орґанізацію молоді в Соколах і Лугах. Настрій на вічу був дуже поважний і бадьорий.

Господарська нарада.

ЛЮБАЧІВЩИНА. 20-го жовтня відбули посли Кохан і Ліщинський господарську нараду в Коровиці Самій. Вістка про приїзд послів до села, без огляду на пізну пору, стягнула велике число людей, котрі вислухали уважно промов послів. При прощанню громадяни зобовязали послів відбути в них в найближчому часі політичне віче.

Чому вони були нашим ворогом?

Принагідні розмови.

Заговорили в нас про чехів. Нічого дивного. Недавно в Чехословаччині відбувся дуже цікавий політичний процес б. словацького посла Туки, тепер йдуть там вибори до парляменту, живе там також богато наших українців, то воно й цікаво нам знати дещо про чехів. До тогож історія чехів за останні роки дуже цікава і з неї можна богато навчитися. Адже чехи належали колись також до Австрії, як ми, а тепер вони не лише мають свою державу, але ще під своєю рукою мають більше чужих народів, як є самих чехів. В Чехословаччині є всього біля 5 міл. чехів, а аж 7 міл. інших народів — словаків, українців, німців, мадяр, поляків і ін. А щож ми? Бідкаємось, що нам доля не дописала.

От за чехів зійшла мова і з моїм знакомим. Якось питає він мене:

— Чому чехи відправляли тебе до табору полонених, як ти хотів з їх леґіону перейти до українського війська?

Зовсім просто: вони не знали українців, це раз, а по друге вони українців не любили. Чехи воювали за свою державу і в своїй боротьбі спиралися також на Росію. Тому їм треба було, щоби Росія була якнайсильніша, а коли українці добивались свого права, то тим вони ослаблювали Росію. Через те чехи й не любили українців і поборювали наш визвольний рух.

— Тож мали би якийсь сором: на Україні жили, український хліб їли і проти українців виступали...

— Тере-фере-куку! Ти хіба впав з місяця. А деж ти бачив, щоби хтось комусь помагав, коли це йому на шкоду? Це тільки хіба між українцями можна назбірати цілу купу таких, які вірять московському „пролетаріятові“, якому ніби то був би сором тримати Україну в неволі. А в москалів, як і в чехів, як і в кожного иншого: своя сорочка ближча. Як-же би чех міг любити українця, як українець псував йому його розрахунки?... Або буде москаль сприяти українцеві, як українець хоче бути сам господарем своєї землі, а через те москаль стратив би такий ласий кусень, як благодатна українська земля...

— Але Росія все одно не втрималась і якаж з того була потіха для чехів?

— Та-а-ак! Алеж бо чехи цього не чекали, а потім вони-ж і не надіялись на те, що лиш сама Росія збудує їм їх державу! Це був для чехів лиш союзник, який був за далеко від Чехії, щоби датися їм взнаки так, як нам. Тимчасом головна сила чехів була в них самих. Треба було побути між ними і хоч один раз почути, як кожного вечера з тисячних грудей кожного полку гремів їх національний гимн: „Где домов муй, где власть є ма...“ А були між ними і „буржуї“ — себто люде маючі і середньо заможні і крайні бідняки. Були там по переконанням і монархісти і націоналісти і радикали і соціялісти і комуністи. І всі чоло хилили перед своїм „рудо-білим“ прапором і всі гордо йшли з ним на відбій своєї батьківщини. З ним вони перейшли Сибір, з ним навколо світ оплили і з ним гордо у свій вільний край вступили.

— І невже не було між ними ніяких суперечок?!

— Чому не було! Були та ще й які! Один раз я думав, що побються і всі розбіжаться. Як якось забрила до полку чеська соціялістична ґазета, що виходила в Києві і щось там понаписувала проти націоналістів, як звичайно соціялістична ґазета, то до очий собі скакали пепічки. Але її нехайно усунули з полку і вдразу знов усе успокоїлось. Всі порахунки відложили на час, коли повернуть до дому, а ніхто не сумнівався, що повернуть вже до вільної Чехії.

— Так, так!... Інакше держави не здобудеш. А на разі, як в родині, часом треба і посваритися, але в потребі — всякі порахунки треба відложити. А почнеш зводити родинні порахунки, коли наступає лихо на цілу родину, то й опинишся там, де Макар телят не гонить.

Гр. Гл.

НОВИНКИ.

— **Хліборобський конґрес,** що мав відбутися 26. жовтня ц. р. у Львові відложено з причин, незалежних від тов-а „Сільський Господар“, на день 16. травня 1930 р.

— **Заборона Лугового Свята.** Зборівське староство заборонило свято, яке хотіло уладити 8. вересня ц. р. руханково-пожарниче товариство „Луг“ в Розгадові У програму свята входила також панахида за полягли українських стрільців.

— **Новобранці з 1908 р.** З новобранців річника 1908 лише третина буде покликана до військової служби з початком листопада ц. р., а решта аж в квітни. Хто вніс подання про відложення військової служби а досі не дістав відповіди, мусить зголоситись до свого полку.

— **Чочири дні вільні від науки.** З нагоди латинського свята Задушних Днів шкільна влада зарядила, щоб у всіх школах дні від 1—4. листопада були вільні від науки.

— **Арештування на вічу.** В Кінчаках повіт Станиславів було 24. жовтня ц. р. віче, на якому промовляв сен. Ол. Черкавський. Поліція розвязала віче, а крім того арештувала 27 громадян, між ними 24 із сусідного села Горожанки, а 3 з Кінчак. Крім того арештовано п. Івана Корчинського, секретаря повітової орґанізації УНДО й відставлено до Галича.

— **Поляки між собою.** На вшехпольському вічу у Львові прийшло до крівавої бійки, якій зробила кінець аж поліція. Вшехполяки побили горстку оборонців теперішнього уряду, так, що тяжко побитим студентом Врублем занялася ратункова стація.

— **Міст між Винницею і Кутами.** У Винниці радила недавно румунсько-польська комісія, де побудувати міст на Черемоши. Рішили поставити його між Вижницею і Кутами, як це було до війни. Побудує його Польща, а зате Румунія відступає свій ґрунт.

— **Неоплачені листи.** Міністерство почт і телеґрафів приказало почтовим урядам нищити листи, вкинені до почтової скриньки без оплати. Доси почта доставляла неоплачені листи на місце призначення за збільшеною оплатою, але мала з ними багато клопоту, бо адресати часто не хотіли їх приймати.

— **Бандитизм в Підгаєччині.** В підгаєцькім повіті бушувала довший час ватага озброєних людий, що нападала на мешканців присілка Бича Гора і сіл Поплави, Хамівка та Волиця. Напасники говорили, як пишуть польські ґазети, по російськи і були озброєні крісами. Дня 14. жовтня арештовано в селі Мадзелівці трьох проводирів цьої ватаги, а то: Михайла Гука, Миколу Бойка і Володимира Матейського, а крім того чотирох інших місцевих людий за те, що вони нібито допомагали ватазі скриватися й давали їй зброю. Всі арештовані опинились у вязниці в Бережанах.

— **Кріваві весілля.** В Лівчицях пов. Рудки побились на весіллю парубки, причім згинув Стах Коваль, заколений ножами. — В Сороках під Львовом Дмитро Кошиброда і Іван Сокира убили на весіллю Миколу Островського. — На весіллю в хаті Юри Мочернюка в Ковалівці пов. Коломия парубки побились з гостями з сусідного села Мишина і вбили Михайла Миронюка. Кількох виновників арештовано.

— **Огні.** В Любінях повіт Яворів згоріли 2 мешкальні доми і 13 господарських будинків зі сьогорічними зборами. — В Милятичах пов. Львів згоріло 7 господарств. — В Ясеневі пов. Березів пішло з димом 6 господарств. Підпалили діти, бавлячись сірниками. — Діти спричинили також пожежу в Полюхові Великім пов. Перемишляни, де згоріли будинки пятьох господарів. — В Попівцях згоріли три господарства.

— **Крівава забава** була в читальни „Просвіти“ в Андріївці пов. Сокаль. Парубкови Іванови Гнатови не подобалось, що його наречена Анна Макітра танцює з другими парубками, і почав їй за те докоряти. Анна відповіла йому, щоби дав їй спокій і пошукав собі іншої дівчини. Тоді заздрісний Гнатів стрілив до неї двічи з револьвера і вбив не тільки її, але й ще одну дівчину, Настю Гещин. Побачивши два трупи, Гнатів серед загального переполоху стрілив собі в чоло і згинув на місци.

— **Вбивство в тюрмі.** В карнім заведенню в Дрогобичи вязень Михайло Проць убив сокирою другого вязня Адама Ґреґа, посварившись з ним при рубанню дров. Оба сиділи за вбивство, а тепер Проця будуть судити за друге душогубство.

— **Під колесами потягу** згинула коло Кульпаркова під Львовом 19-літна служниця Олена Ковальчук, родом зі Стрия. Не вияснено, чи вона згинула добровільно, чи впала жертвою злочину.

— **Дик на вулицях Коломиї** появився минулого тижня. Прибіг сюди зі села Оскресинець, звідки вигнали його селяни. Поліція вганяла за диком з крісами і хотіла його вбити, але він утік щасливо до поблизького ліса.

— **З людського побойовища.** В Рясні Польській пов. Львів хтось убив господаря Вавжинця Голуба. — В Сприні пов. Самбір парубок Олекса Цимбала застрілив свою наречену Марію Попадин, переконавшись, що вона його зраджує. — В лісі коло Волсвина пов. Сокаль застрілив хтось Гриця Штубеля, що займався недозволеним стрілецтвом. — В лісі коло Давидова найдено вбитого Янкля Шміля, пекаря з Винник. — В мазурському селі Полупанівці, пов. Скалат, 25-літний Юзеф Келяровський убив свого 16-літнього брата Мацея, ударивши його вилами по голові. — В Суховоли пов. Броди арештовано Йосифа Гуляя й Антона Янчина, що вбили Луку Гуляйґродського.

— **Мамут в Богородчанщині.** В копальні земного воску в Старуні пов. Богородчани найдено у глибині 15 метрів тіло мамута. Звірюка збереглася в нафті дуже добре, хоч пролежала під землею сотки тисяч літ. Є це вже другий мамут, відкопаний в Старуні. Першого добули перед світовою війною й умістили в музею Дідушицьких у Львові. Мамут, як відомо, це звір з породи слонів, тільки далеко більший. Вигинув на землі ще в перших часах людського істнування.

— **Дивогляд.** Львиця у варшавському звіринци мала троє львинят, але не мала власного корму. Прикликаний ветеринар сказав, що це потреває два дні і львинята згинуть з голоду. Тоді сторож звіринця пішов до міста і привів одну жінку, що згодилась за добру винагороду бути мамкою для львинят. Штука вдалася і львинята уратовано від голодової смерти.

— **Де кого не просять, ножами виносять.** На забаву в читальні „Просвіти“ в Болехівцях пов. Дрогобич, прийшов непрошений тість — дрогобицький авантурник Бродзяк і поводився неприлично. Повстала бійка, в якій Бродзякови розпороли живіт, так що кишки з нього вилізли. Поліція арештувала Івана Ґамдяка і Михайла Бавру під замітом убивства.

— **181 осіб жертвою катастрофи.** На залізничій лінії Вятка-Свердловск у північній Радянщині наїхали на себе два потяги. Жертвою катастрофи впало 181 осіб, з того 45 убитих, 26 тяжко ранених і 100 лекше. У ваґоні другої кляси погибли всі пасажири крім одного. Цікаве, що радянські ґазети цілий місяць промовчували це нещастя.

— **За зловживання** в цловім уряді у Львові засуджено кількох урядників на кару по два роки вязниці.

— **Самовбивство з нужди.** В жидівськім домі убогих в Бродах згорів 57-літний Нахман Горнштайн, що обляв себе нафтою і підпалив. Причиною самовбивства була нужда.

— **На кару смерти** через повішення засудив трибунал присяжних суддів у Львові 22-літнього шевця з Городка Ягайл., Щепана Шпетманського, що звів жінку свого кревного а потім із заздрости її застрілив.

— **Капітан застрілив поручника.** В гірськім селі Мичкові пов. Лісько капітан Вавруш посварився з резервовим поручником Якубовським, котрому видержавив свій фільварок. Якубовський образив Вавроша словами, а тоді Вавруш вдарив його в лице а в дальшій бійці стрілив до нього з револьвера, наслідком чого Якубовський умер в шпитали. Вавроша арештувала військова влада.

— **Забава чи війна?** В селі Остриці на Буковині господар Клепко справляв весілля. Віддавав свою доньку і не жалував гостям горівки. Парубки підпили собі і давай сваритися, а зі сварки перейшли на бійку. Але битися кулаками чи колами їм не сподобалось, тому кождий побіг до дому і приніс як не кріса то револьвер і почалась справдішна війна. Повибігали на город і поділились на дві партії, стріляючи одна до другої. Стріляли, аж забракло куль, а потому порозбігалися. На городі найшли двох убитих і багато ранених. Тепер жандармерія має багато роботи з ними.

Відділ правної поради.

Веде посол В. Целевич.

ЗАМІТКА: У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сотиків.

Громадські ради не є обовязані давати повітовим виділам повновласти в справі своїх буджетів.

Деякі повітові виділи в Галичині і на Волині, ще заки громадські буджети прийдуть до їх затвердження, пересилають громадським радам до підпису формулярі. В тих формулярах громадська рада уповажнює повітовий виділ робити в громадському буджеті поправки, зміни і додатки. Громадські ради не мають обовязку підписувати таких формулярів і самовільно зрікатися свойого буджетового права. Звертаємо на це увагу нашим громадським радам, тимбільше, що саме тепер кілька повітових виділів розіслало згадані формулярі до підпису громадським радам.

Чи громада (ґміна) на північно-західних землях відповідає за війта (солтиса), коли він спроневірить гроші з державного ґрунтового податку?

На північно-західних українських землях війти і солтиси стягають від громадян державний ґрунтовий податок. Часом трапляється, що війти спроневірюють зібрані гроші а старости змушують громади покривати спроневірені війтами гроші. Таке поступовання старостів є протизаконне. На основі розпорядку ґенерального комісаря східних земель про громадську самоуправу з 26. жовтня 1919 р. війт чи солтис, стягаючи державний ґрунтовий податок, виступає як орґан державної влади а не як орґан громадської самоуправи і тому громадська самоуправа не може відповідати за його діяльність. Те саме становище заняла Ґенеральна Прокураторія в своїм письмі до скарбової палати з дня 26. IX. 1926 р. На тій основі громади не можна примусити до звороту спроневірених війтом грошей з ґрунтового податку.

Що робити, коли адміністраційна влада (староство, воєвідство) не полагоджує якоїсь справи?

Трапляється у нас часом, що приватна особа чи громада внесе до адміністраційної влади письмо, відклик, чи жалобу в якійсь справі і не може дочекатися відповіди. Розпорядок президента Річипосполитої з дня 22. березня 1928. В. З. Р. П. ч. 36 поз. 341. про адміністраційне поступовання містить подрібні і докладні постанови про це, в якому часі має адміністраційна влада полагоджувати справи.

А саме арт. 68. розпорядку говорить в тій справі таке:

1. Всі справи має адміністраційна влада полагоджувати без непотрібної проволоки в цей спосіб, щоби це не шкодило інтересови приватних осіб;

2. справи, які не вимагають переводження розвідів, збирання інформацій і т. п., слід полагоджувати негайно;

3. всі инші справи має влада полагоджувати з можливим поспіхом, а в кожному випадку так, щоби справа була закінчена найпізніше до трьох місяців. Лише тоді, коли до полагодження справи треба порозуміння двох ріжних властей (пр. староства і скарбової влади або староства і військової влади) може бути справа полагоджена в речинці до 5 місяців.

Коли поодинокі закони приписують окремі речинці до полагоди певних справ, то ті речинці обовязують дальше у відношенні до тих справ.

Коли староство чи воєвідство не полагодить якоїсь справи в речинці трьох зглядно пятьох місяців, сторона має право домагатися на основі арт. 70. того самого розпорядку, щоби справу полагодила безпосередньо вища влада, отже, коли справа залягає в старостві, воєвідство, коли справа залягає в воєвідстві, міністерство внутрішних справ.

Ті самі постанови про час полагоджування справ, що відносяться до старостів і воєвідств, відносяться також до самоуправних властей, а саме повітових виділів.

ЗРАЗОК ПИСЬМА.

До Високого Воєвідства

в Тернополі.

В днях 27. і 29. січня 1929 р. відбулися в громаді Кореличі перемишлянського повіту, вибори до громадської ради. Деякі громадяне внесли протест проти важности виборів. у Воєвідстві дня 1. лютого 1929 р. до Високого Воєвідства залягає та справа вже більше як 3 місяці, а з цього випливає велика шкода для громади, тимбільше, що громадський комісар не має довіря громади.

Підписані громадяне Корелич прохають Високе Воєвідство негайно самому полагодити справу або, на основі арт. 70. розпорядку президента з 22. березня 1928 р. про адміністраційне поступовання, передати справу до полагоди міністерству внутрішних справ.

Кореличі, дня 1. липня 1929 р.

Підписи громадян.

Інформації відносяться до всіх українських земель.

Нова филя емеритів.

Польські ґазети оголосили нову листу молодих спенсіонованих офіцирів. Кількасот молодих людий буде задурно брати пенсію, а на їх місце принято до служби інших. Таких пенсіоністів є вже ціла армія. Не диво, що в новім державнім буджеті побільшено фонди, призначені на емеритури, а зменшено гроші, призначені на поміч для дрібного рільництва і на роботи для безробітних.

З господарської практики.

Як садити садовину?

Є всіякі роди садовини (яблінки, груші, сливи, черехи, вишні і т. п.), а кождий рід має має знову богато сорт, і кожда з них ріжниться від другої нераз і дуже значно: ростом, плідностю або смаком, витрималостю, часом, коли дозріває її овоч. Тому дуже важне є рішення питання: як садити садовину? Та і не всяка земля, не всяке положення надається на таку або сяку садовину. На положення вітряні, незахоронені, в поли, при дорогах не мож садити якунебудь садовину, без розбору; а так само не мож садити всяку садовину в землі сухій або мокравій, в глинці або в морґлю, в ширім піску, шутриску, або в легкім чорноземі.

Довільному виборови садовини ставить границі земля і стан її зашкірної води. Це зашкірна вода сягає високо, значить, де підпочва мокра, там наприклад груші не будуть рости, хочби земля була і як для них добра. Бо груші запускають коріння глубоко, а коли дійдуть до верств водяних, то коріння від мокроти ниє, та груша сама зачне підсихати і поволи гине. Так само і черешня не зносить зашкірної води; а коли її коріння до неї дістанеться, дерево черешні дістає уплив ґуми і підсихає дуже скоро. Яблінка знесе вже високо підходячу зашкірну воду скорше; бо її коріння не запускається глубоко в землю, а йде більше під верхом. Надмір зашкірної води викликує також у яблінки хоробу, найчастійше рака.

Зате сливки удаються і на мокрій землі, бо вони пускають коріння лише попід верх, і люблять всяку почву, а на землі дуже сухій удаються гірше, дістаючи дрібний менше сочистий овоч. Сливки удаються і на глинкових узгірях, бо глинка буває вохка.

Одна лише вишня стерпить кожду землю, кожде положення, хочби вітряне, хочби мокре, або тінисте. Тому находяться вишні і в поли, і при дорогах, і на всяких стоках та неужитках.

Так бачимо, що з вибором садовидни не мож бути упертим, а треба приноровитися так до якости землі як і підсоння. Хто схоче на землі мокрій мати грушки, то кошт і захід зі садженням груш на такій землі буде даремний. Але може мати грушки і на мокрій землі, коли їх защепити на підкладах піґви. Піґва не має корінів, що ішли би глубоко в землю; у неї є коріння дрібне, волокнисте, сплутане, не розростаючеся зовсім у глубину. Та з піґвових підкладів не зростуть крислаті, великі груші а лише невеликі, не жиючі довго, а зате плідні дерева.

Дальше при доборі садовини треба увзглядніти не лише власне уподобання, смак і потребу, але подумати над споживанням садовини. Ніхто не вийде на своє, коли цілий сад засадить всячиною, ріжними сортами; з них буде втіха для ока, але на продаж всячина не є добра. Тому треба садити не багато сорт і лише ті, що тримаються добре і матимуть певний збут. В околицях близьких до міст або до дуже учащуваних купелевих заведень можуть дуже добре оплатитися овочі вчасні. Там мож з тої самої сорти, в міру запотрібування і легкого збуту, засадити і сотки штук тої самої вчасної сорти (н. пр. яблоко харламівське, астраханське, грушки магдалинки, цитринівки, кайзерки, цукрівки, з черех — чорна фромма, взагалі всякі вишні). Однак на селі, звідки збут до більших міст або до купелевих місцевостей є неможливий, а бодай дуже трудний, треба з садженням многих дерев тої самої власної сорти бути осторожним, бо будуть овочі, котрі треба спрятати нераз за тиждень, а не буде збуту. Те саме відноситься і до сортових сливок. Одна вишня чорна (остґаймська) творить може виїмок. Її продати можна добре і в найбільших скількостях, бо запотрібування дорідних чорних вишень все є і буде велике.

М. Бардега.

✝ ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Др. Ярослав Окуневський, бувший ґенерал-лікар австрійської маринарки, помер 24-го жовтня ц. р. в Городенці у 70-ім році життя. Покійний провів майже ціле життя за границею, обїхавши в службі цілий світ, однак ніколи не переставав інтересуватися справами рідного краю. Свої подорожі описав у двох книжках п. з. „Листи з чужини“, а крім того забирав часто голос в українських ґазетах на ріжні злободневні теми, висказуючи дуже розумні думки. В. Й. П!

Присилайте передплату!

ДОПИСИ.

ГРОМНО ПОВ. РУДКИ. *Моральний розвал москвофільського села.* Село здавен-давна закацапщене, зацофане і тому процвитає в ньому піянство, злодійство та розбишацтво. Тому два місяці поліція викрила пятьох парубків, що через кілька літ крали господарям полотно, збіже, чоботи, кури, гуси, вломлюючись до комор, стоділ і курників. Дальше слідство викриває щораз більше злодіїв. Мало котре весілля обійдеться без бійки. На весіллю у Г. Мозоля 8. жовтня ц. р. побилися чотири парубки і один з них, Федько Мозоль пробив баґнетом Юрка Гевяка, так що той згинув на місци. Молодь у селі дичіє, бо читальня Качковського не годна притягнути її до ідейної роботи. При недостачі культурно-освітної орґанізації шириться розпуста, а ночами такі крики і свисти, що дорогою не можна перейти. В селі є дві кооперативи, обі в москвофільських руках, але господарка в них дика, а в касі вічні манка. Коли додати, що громадою рядить не війт, але управитель школи, поляк, що позволяє молоді на безнастанні музики і гульки, в яких бере участь навіть шкільна молодь, то будемо мати сумний образ темного москвофільського села. Крайня пора, щоби українці, яких є тут значна горстка, заложили читальню „Просвіти“ і повели село на шлях культурного відродження.

Н.

Нові книжки і видання.

ШЛЯХ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ. Місячний педаґоґічно-методичний додаток до „Учительського Слова“. Ч. 11. Львів, листопад, 1929.

ВІСТИ З ЛУГУ, ч. 9. Письмо присвячене луговим і січовим справам, просвіті і науці. Львів, вул. Коперника 5.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР, ч. 19—20. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Смішне.

В ШКОЛІ.

Учитель: Івасю, скажи, кілько є разом півпята і півпята?

Івась: Півпята і півпята то є ціла пята.

В СУДІ.

Суддя: Чому не жиєте з жінкою, як Бог приказав?

Обвинувачений: Не можу, бо пан суддя все мене замикають до Іванової хати.

ЧАС ТО ГРОШ.

— В мене все йде по словам: Час то гроші.

— В мене також. Чим більше маю часу, тим більше видаю гроший.

ДОБРА ПОСАДА.

— Що робить твій брат, що старався дістатись на посаду в маґістраті?

— Тепер вже нічого не робить, бо дістав ту посаду.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 39·75, селянська 36, жито 24 ячмінь 21·75, овес 23·—, сіно 9—12, околоти 10 - 12.

Худоба. Міська центральна торговиця платить за 1 кґ. живої ваги: Воли I ґат. 1·55—1·65, II ґат. 1·40—1·50 корови I ґат. 1·50—1·60, II ґат. 1·40—1·50, III 0·90—1·00 ялівки I ґат. 1·50—1·65, II ґат. 1·25—1·35, телята 1·55—1·75

Набіл. Маслосоюз продає: Масло десерове 6·20, 6·00, кухонне 5·00, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·00, сметана 2·00, молоко 0·40, яйце 0·20, мід 3·20.

ГРОШІ. Доляр амер. 8·88, канад. 8·80, чеська корона 0·26, австр. шілінґ ·25, лей 0·05, франц. франк 0·34 фунт штерл. 43·50, червонець 7·50.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. —За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.